

OPONENTNÍ POSUDEK HABILITAČNÍ PRÁCE

Uchazeč: Dr. Eugenia K a r c z

Pracoviště: Institut mezioborových studií Brno

Téma práce: Sociálně-pedagogické aspekty vztáhu lokálního prostředí a výchovy na začátku 21. století

Oponent: Prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.

Téma práce

Jak habilitantka v úvodu sama uvádí, obsah práce se zaměřuje na lokální prostředí ve vztahu ke vzdělání v kontextu sociální pedagogiky a cílem je ukázat, jak se formuje vztah mezi tímto prostředím a lokálními výchovně vzdělávacími a osvětovými institucemi. Jedná se o téma nepochybně aktuální a svým způsobem originální, protože problematika lokálního prostředí v souvislosti s výchovně vzdělávacím procesem zůstává povětšinou stranou pozornosti.

Koncepce a obsah práce

Autorka svoji práci člení celkem do pěti kapitol, které jsou logicky uspořádány. V první kapitole se habilitantka zabývá sociálním prostředím a to nejprve z pohledu psychologie (mluví zde dokonce o „psychologii prostředí“ jako subdisciplíně), potom z pohledu sociologie a nakonec z pohledu sociální pedagogiky. V této souvislosti pojednává o prostředí výchovném a v tomto smyslu pojednává v poslední podkapitole o prostředí lokálním.

V další kapitole se věnuje sociálním změnám a změnám v oblasti vzdělávání na přelomu století v Polsku. Popisuje základní transformační pochody, především proces decentralizace a jako jeden z významných znaků uvádí vzrůst významu vzdělání a v důsledku toho i změny ve školství a v postavení a přípravě učitelů. Zvláštní pozornost věnuje utváření osvětové a vzdělávací politiky na úrovni krajů, okresů a obcí a úkolům příslušných samosprávných orgánů z toho vyplývajících

Následující kapitola nese název Koncepce výzkumu působení samospráv v lokálním prostředí v oblasti osvěty. V tomto duchu formuluje habilitantka cíl výzkumu (s.64): Jaký je vztah mezi lokálním prostředím a lokálními systémy osvěty a jaký vliv mají na tento vztah

podmínky demografické, legislativní, ekonomické a sociální. Dále popisuje použité metody výzkumu, kterými byly rozhovor, studium dokumentů a dotazník. Značnou pozornost věnovala vytvoření výběrového souboru. Použila stratifikovaný postup a výsledkem byl výběr čtyř obcí nacházejících se na území Opolského vojvodství. Dvě mají charakter venkovský, dvě mají charakter maloměstský. Dotazník by zadán celkem 212 náhodně vybraným radním z těchto lokalit.

Čtvrtá kapitola přináší výsledky provedeného šetření. Nejprve si habilitantka všímá, jak je koncipována osvětová a vzdělávací politika jednotlivých obcí a analyzuje příslušné dokumenty. Konstatuje, že pracovní cíle v dané oblasti jsou formulovány ve strategických plánech rozvoje obcí tvořených zpravidla na pět let. Následně se pak zabývá jejich plněním. V souvislosti s demografickým vývojem sleduje, jak vypadá organizační struktura předškolní výchovy a základních škol a gymnázií v letech 1999-2009 v celém vojvodství. Pokles počtu žáků pak dokumentuje i na statistikách v uvedených letech ve sledovaných čtyřech lokalitách. Pozornost věnuje dále financování výchovně vzdělávacích a osvětových zařízení. Konstatuje, že v průměru v letech 2005-2010 výdaje na danou oblast ve sledovaných lokalitách činily 38-40% z celkového rozpočtu. Následně pak uvádí výsledky šetření vztahu mezi náklady na vzdělání a jeho kvalitou. Konstatuje, že náklady v letech 2005-2010 celkově rostly jak na základních školách, tak na gymnáziích. Současně, ale říká, že nelze jednoznačně prokázat pozitivní souvislost mezi mírou investic a školními výsledky. Za pozornost stojí zjištění, že na finančním zajištění chodu osvětových institucí, hlavně v oblasti mimo školu, přispívají obce z vlastních zdrojů a v rámci různých projektů.

V poslední kapitole se habilitantka věnuje, na základě dotazníkového šetření, pohledu zastupitelů ve sledovaných obcích na požadavky a problémy v oblasti vzdělávání a osvěty. Za zásadní pokládám zjištění, že opatření týkající se přechodu škol na samosprávy nižších územních celků hodnotí zastupitelé rozporuplně (pozitivně 52,6 % a negativně 47,4%). Dále pak sleduje, jak hodnotí spolupráci s vedením škol a dalších výchovných a osvětových zařízení ve své obci, do jaké míry znají jejich potřeby a jaké jsou formy pomoci.

Formální stránka práce

Práce má celkový rozsah 165 stran a z formálního hlediska splňuje nároky kladené na odborné práce. Pozitivně je třeba hodnotit rozsah využívaných pramenů. Celkově seznam obsahuje více jak 230 literárních pramenů. Za nedostatek pokládám, že není přiložen dotazník, který byl ve výzkumu použit.

Náměty a otázky k obhajobě

1. Bylo by dobře u obhajoby vyjasnit pojmy „placówka edukacyjna“ a „placówka oświatowa“. Habilitantka tyto pojmy zaměňuje (viz tabulka 26 a graf 16 s.130).
2. Habilitantka konstatuje, že podíl „subwencje oświatowej“ je značně vyšší v obcích venkovského charakteru. Není zřejmé, proč to tak je a čím jsou způsobeny značné rozdíly v příspěvcích z vlastních zdrojů.
3. Hodnocení spolupráce obecních samospráv s výchovně vzdělávacími a osvětovými zařízeními vynívá ve prospěch městských samospráv, nejhůře tuto spolupráci hodnotí samosprávy na venkově. Jaká je příčina těchto rozdílů?
4. Hodnocení všech sledovaných kategorií (materiální pomoc, znalost potřeb jednotlivých zařízení, nabídka volnočasových aktivit, stavu infrastruktury atd.) je realizováno jen z pohledů respondentů – členů samospráv, zastupitelů. Nedopadlo by hodnocení jinak, kdyby hodnotila druhá strana, tedy ředitelé škol, vedení osvětových zařízení apod.?

Závěr :

Předkládaná práce je nepochybně výsledkem značného pracovního úsilí, svědčí o zaujetí tématem a snahou po důkladnosti. Práce odpovídá požadavkům kladeným na habilitační práce, a proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji, v případě úspěšné obhajoby, udělení vědecko-pedagogické hodnosti docent oboru pedagogika

Hradec Králové 12. dubna 2013

Prof. PhDr. Bláhoslav Kraus, CSc.